

KOLL PÅ Samhället

4-6 LÄRARGUIDEN

**TRÄNA ORD
OCH BEGREPP**

Kapitel 1

Träna ord och begrepp – Vi ingår i olika grupper

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och förklara vad ordet betyder. Ni kan också använda korten för att *förhöra* varandra.

Grupp	Roll	Social varelse
Spelchatt	Onlinespel	Nätet
Historisk förklaring	Stenåldershjärna	Oönskad
grupp: samling av människor med något gemensamt	roll: hur vi är eller förväntas vara i en viss situation	social varelse: att tycka om att vara tillsammans med andra
spelchatt: funktion där man kan skriva meddelanden till dem man spelar med på datorn	onlinespel: digitalt spel på internet	nätet: internet, datornät där alla är uppkopplade
historisk förklaring: något som kan förklaras med vad som tidigare hänt i vår historia	stenåldershjärna: funktioner i hjärnan som finns kvar från stenålders-människornas liv	oönskad: något som ingen vill ha

VIK OCH LIMMA

Kapitel 1

Träna ord och begrepp – Regler och normer

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och förklara vad ordet betyder. Ni kan också använda korten för att *förhöra* varandra.

Moralisk regel	Lag	Norm
Sammanhang	Barnmisshandel	Situation
Stöta på	Formulera	Föreställning

VIK OCH
LIMMA

stöta på: att möta något	formulera: uttrycka på ett visst sätt, att säga något	föreställning: en idé om hur något är
sammanhang: när något hänger ihop	barnmisshandel: när barn utsätts för våld	situation: tillstånd, förhållande
moralisk regel: något som är rätt eller fel men inte står i lagen	lag: regler som måste följas av alla, den som bryter mot en lag kan få ett straff	norm: hur vi förväntas vara i ett visst sammanhang eller samhälle

Kapitel 1

Träna ord och begrepp – Familjer ser olika ut

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och förklara vad ordet betyder. Ni kan också använda korten för att *förhöra* varandra.

Vårdnadshavare	Fosterförälder	Könsroll
Hushåll	Föräldraledighet	Inlärd normer
Förväntning	Fördom	Förutfattad mening
vårdnadshavare: förälder eller annan vuxen som fått ansvar för ett barn	fosterförälder: den som tar hand om ett barn men inte är biologisk förälder	könsroll: tanken att pojkar och flickor har olika roller p.g.a. sitt kön
hushåll: en eller flera personer som bor tillsammans och har delad ekonomi	föräldraledighet: ledighet med bidrag från staten till den som har små barn	inlärd normer: sätt vi lärt oss att vara på genom vårt samhälle
förväntning: hur man hoppas att det ska bli	fördom: förutfattad mening om något som inte stämmer	förutfattad mening: fördom, uppfattning om något som inte stämmer

VIK OCH LIMMA

Kapitel 1

Träna ord och begrepp – Barn i Sverige

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och förklara vad ordet betyder. Ni kan också använda korten för att *förhöra* varandra.

Levnadsstandard	Svälta	Aktivitet
Ekonomiska problem	Ekonomiskt stöd	Barnkonventionen
Privatliv	Kompisrelation	Majblomman
levnadsstandard: hur vi har möjlighet att leva utifrån t.ex. vår ekonomi	svälta: inte få tillräckligt med näring (mat)	aktivitet: något vi gör, ofta i en grupp
ekonomiska problem: problem som rör pengar	ekonomiskt stöd: hjälp i form av pengar	Barnkonventionen: FN:s regler som ska skydda barnen i världen
privatliv: en persons enskilda liv och hem	kompisrelation: ett förhållande mellan två kompisar	majblomman: en förening som ger ekonomiskt stöd till barn i familjer där pengarna inte räcker till

VIK OCH LIMMA

Kapitel 1

Träna ord och begrepp – Mobbing

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och förklara vad ordet betyder. Ni kan också använda korten för att *förhöra* varandra.

Mobbing	Barnombudsmannen	Barn- och elevombudet
Skolinspektionen	Elevhälsan	Utfrys
Skyldighet	Organisation	BRIS
<p>mobbing: när en person upprepad gångar blir illa behandlad</p> <p>Skolinspektionen: statlig myndighet som bland annat kontrollerar skolor</p> <p>skyldighet: något man måste göra</p>	<p>Barnombudsmannen: statlig myndighet som tar tillvara barns intressen och rättigheter</p> <p>elevhälsan: medicinsk, psykologisk och specialpedagogisk hjälp för elever i skolan</p> <p>organisation: något som är ordnat, till exempel en idrottsklubb eller en arbetsplats med chefer och anställda</p>	<p>Barn- och elevombudet: del av Skolinspektionen som ska hjälpa barn som blir illa behandlade i skolan</p> <p>utfrys: när man inte får vara med i ett sammanhang</p> <p>BRIS: Barnens rätt i samhället</p>

VIK OCH LIMMA

Kapitel 2

Träna ord och begrepp – Så funkar demokrati

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, turas om att dra ett kort. Förklara begreppet med egna ord tills de andra i gruppen gissat rätt.

Majoritet	Acceptera	Diskrimineras
Yttrandefrihet	Politiker	Demonstrera
Medier	Medborgare	Rösträtt

VIK OCH LIMMA

medier: kanaler som förmedlar information	medborgare: den som räknas till ett land och där har vissa rättigheter och skyldigheter	rösträtt: rätt att rösta i ett val
yttrandefrihet: att rätten att säga vad man tycker är lag i ett land	politiker: person som blivit vald för att vara med och styra landet (kommunen, regionen)	demonstrera: visa vad man tycker genom att samlas och t.ex. gå med plakat och hålla tal
majoritet: de flesta i en grupp eller i ett land	acceptera: finna sig i, leva med	diskrimineras: att inte bli lika väl behandlad som andra

Kapitel 2

Träna ord och begrepp – Att styra ett land

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär.
Arbeta i mindre grupper och turas om att dra ett kort. Rita så noga att någon annan skulle kunna använda den förklaringen som en *fusklapp*.

Representativ demokrati	Diktatur	Politiskt parti
Diktator	Monarki	Statschef
Republik	Allmänna val	Statsminister
republik: ett land som har en president som statschef	allmänna val: val där alla (över 18 år) har rösträtt	statsminister: chef för regeringen som styr landet
diktator: den högsta ledaren i en diktatur	monarki: ett land där statschefen är drottning eller kung	statschef: den som representerar landet
representativ demokrati: folket väljer politiker som representerar dem i en riksdag	diktatur: en eller en liten grupp ledare bestämmer allt i ett land	politiskt parti: en grupp med liknande åsikter om politik som man kan rösta på i ett val

VIK OCH LIMMA

Kapitel 2

Träna ord och begrepp – Demokrati i vardagen

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, turas om att dra ett kort. *Förklara för varandra vad orden betyder.* Vill ni göra tvärtom läser ni upp förklaringen först och gissar sedan vilket begrepp det handlar om.

Drar någon ett tomt kort hjälps ni åt att hitta ett annat ord på s. 26–27 i grundboken som ni också hittar en förklaring till. Skriv ned ordet och förklaringen på det tomma kortet.

Skollagen	Inflytande	Information
Vårdnadshavare	Ordningsregler	Argument
Övertyga	Eget förslag: _____	Eget förslag: _____
övertyga: få någon att tycka eller tänka som man vill	förklaring:	förklaring:
vårdnadshavare: förälder eller annan vuxen som fått ansvar för ett barn	ordningsregler: regler som talar om vad man ska eller inte ska göra	argument: skäl för eller emot något
skollagen: lag som innehåller bestämmelser om skolan	inflytande: möjlighet att vara med och bestämma	information: innehåll i det som man säger eller skriver till någon

VIK OCH LIMMA

Kapitel 2

Träna ord och begrepp – De politiska partierna

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, turas om att dra ett kort. Förklara för varandra vad ordet betyder. Vill ni göra tvärtom läser ni upp förklaringen först och gissar sedan vilket begrepp det handlar om.

Kommuner	Regioner	Ordförande
Partiledare	Språkrör	Talesperson
Debatt	Skatt	Debattinlägg
kommuner: indelning av Sverige i mindre områden som själva styr över vissa frågor	regioner: större områden (flera kommuner) som styr över sjukvård, bussar och pendlertåg	ordförande: den som har blivit vald till att leda en styrelse, till exempel i en kommun
partiledare: den som är vald till ordförande i ett politiskt parti	språkrör: talesperson	talesperson: person som blivit utsedd att uttala sig för en hel grupp
debatt: diskussion där människor för fram sina åsikter i tur och ordning	skatt: pengar som betalas in till staten, regionen och kommunen	debattinlägg: ett uttalande i en diskussion mellan personer med olika åsikter, det kan vara skriftligt eller muntligt

VIK OCH LIMMA

Kapitel 2

Träna ord och begrepp – Dags att rösta

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, turas om att dra ett kort. Förklara för varandra vad ordet betyder. Vill ni göra tvärtom läser ni upp förklaringen först och gissar sedan vilket begrepp det handlar om.

Valhemlighet	Valdagen	Förtidsrösta
Rösträttsålder	Röstkort	Valsedlar
Vallokal	Röstmottagare	Valurna
valhemlighet: att ingen behöver berätta vilket parti man röstar på	valdagen: dagen för valet, andra söndagen i september vart fjärde år	förtidsrösta: rösta före själva valdagen
rösträttsålder: åldern man ska ha för att få rösta i valet, i Sverige 18 år	röstkort: alla som har rösträtt får ett brev med information om var de kan rösta	valsedlar: lappar för varje parti som ställer upp i valet med namnen på personer som kan väljas
vallokal: lokal där man kan rösta	röstmottagare: de som tar emot röstsedlarna och ser till att valet går till på rätt sätt	valurna: behållare där rösterna läggs

VIK OCH LIMMA

Kapitel 2

Träna ord och begrepp – Vad händer efter valet?

Arbeta i mindre grupper. Skriv ut begreppskorten, klipp isär alla kort utan att limma ihop dem. Vänd korten med den blanka sidan upp och spela *memory* genom att para ihop rätt ord med rätt förklaring. Den som har flest kort vinner!

VIK OCH LIMMA

Riksdag	349	Talman
Regering	Kommunfullmäktige	Regionfullmäktige
Majoritet	Kompromissa	Oppositionen
riksdag: de som välts av svenska folket och som beslutar om förslag från regeringen och riksdagen	349: Så många platser finns det i riksdagen	talman: ordförande i riksdagen, ansvarar för att uppdraget att bilda regering
regering: den grupp som styr Sverige, leds av statsministern	kommunfullmäktige: de som välts för att fatta beslut och styra i en kommun	regionfullmäktige: de som välts för att fatta beslut i en region
majoritet: de flesta i en grupp eller i ett land	kompromissa: komma överens genom att avstå från vissa av sina krav	oppositionen: de partier i riksdagen som inte stöder regeringens politik

Kapitel 2

Träna ord och begrepp – Så fattas beslut

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper med att *para ihop* de ord som ni tycker har med varandra att göra. Förklara också på vilket sätt de hör ihop.

Riksdag	Riksdagsledamot	Minister
Kommun	Kommunfullmäktige	Region
Regionfullmäktige	Kollektivtrafik	Fritidspolitiker
riksdag: de som valts av svenska folket och som beslutar om förslag från regeringen och riksdagen	riksdagsledamot: den som valts till att sitta i riksdagen	minister: de flesta statsråd är ministrar med ansvar för ett område i politiken, till exempel ekonomi, utbildning eller miljö
kommun: indelning av Sverige i mindre områden som själva styr över vissa frågor	kommunfullmäktige: de som valts för att fatta beslut och styra i en kommun	region: större områden (flera kommuner) som styr över sjukvård, bussar och pendeltåg
regionfullmäktige: de som valts för att fatta beslut i en region	kollektivtrafik: olika slags trafik där människor reser tillsammans, till exempel tåg och buss	fritidspolitiker: de som arbetar med politik vid sidan av sitt vanliga arbete i regioner och kommuner

VIK OCH LIMMA

Kapitel 3

Träna ord och begrepp – Kommunikation

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär era kort. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och förklara vad ordet betyder. Ni kan också använda korten för att *förhöra* varandra.

Kommunikation	Avsändare	Mottagare
Information	Tryckpress	Myndighet
Underhållning	Reklam	Propaganda

VIK OCH LIMMA

underhållning: något som roar oss, t.ex. teater eller film	reklam: information från företag som vill få oss att köpa eller göra något	propaganda: en form av reklam som vill påverka våra åsikter
information: det innehåll som överförs när vi kommunicerar	tryckpress: maskin som kan skapa mycket text eller bild genom tryckning	myndighet: myndigheterna sköter det som staten och kommunen bestämmer
kommunikation: överföring av information mellan människor	avsändare: den som sänder ett meddelande	mottagare: den som tar emot ett meddelande

Kapitel 3

Träna ord och begrepp – Massmedier

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär era kort. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och förklara vad ordet betyder. Ni kan också använda korten för att *förhöra* varandra.

Medier	Massmedia	Journalist
Yttrandefrihet	Kränka	Domstol
Rikstäckande	Makthavare	Public service
medier: kanaler som förmedlar information	massmedia: kanaler som förmedlar information till många människor	journalist: person som arbetar med att förmedla nyheter
yttrandefrihet: rätten att fritt uttrycka sina åsikter	kränka: att behandla någon illa	domstol: dömer olika typer av brott
rikstäckande: det som rör hela landet	makthavare: de som har makten och bestämmer i ett land	public service: nyhetskanaler som finansieras med statliga pengar

VIK OCH LIMMA

Kapitel 3

Träna ord och begrepp – Mediernas uppgifter

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och *förklara* för varandra vad ordet betyder.

Om någon får det tomma kortet hjälps ni åt att hitta ett annat ord på s. 42–43, som ni tycker skulle vara bra att förklara. Skriv ned ordet och er förklaring på det tomma kortet.

Informations-samhälle	Folkvald politiker	Censur
Opinion	Onlinespel	Eget förslag: _____
opinion: åsikter om en viss fråga	onlinespel: digitalt spel på internet	förklaring:
informationsamhälle: namn på dagens samhälls- eftersom vi kan få informa- tion så lätt	folkvald politiker: de perso- ner som invånarna i ett land röstat fram i valet	censur: när myndigheter granskar böcker, filmer, tv eller radio

VIK OCH
LIMMA

Kapitel 3

Träna ord och begrepp – Källkritik på nätet

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och förklara för varandra vad ordet betyder. Ni kan istället klippa isär alla kort utan att limma ihop dem och sedan hjälpas åt att *para ihop* rätt ord med rätt förklaring.

Fakta	Vilseledande	Källkritik
Trovärdig	Blogg	Publicera
Inlägg	Organiserad (sportaktivitet)	Åsikt
fakta: något som går att bevisa att det är sant	vilseledande: information som inte stämmer	källkritik: att kritiskt undersöka varifrån information kommer
trovärdig: som verkar troligt och sant	blogg: dagbok på webben	publicera: ge ut eller sprida information i tryck eller digitalt
inlägg: när man bidrar med att skriva något på sociala medier	organiserad (sportaktivitet): aktivitet som ordnas genom idrottsklubb med ledare	åsikt: en personlig uppfattning om någonting

VIK OCH LIMMA

Kapitel 3

Träna ord och begrepp – Sociala medier

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och "förhör" varandra genom att antingen fråga efter ordets förklaring eller tvärtom. Kanske behöver ni en stund att läsa på vad orden betyder innan ni börjar *förhöra* varandra.

Sociala medier	Passiv mottagare	Traditionella medier
Samhällsdebatt	Ansvarig utgivare	Fake news
Medievanor	Figurera	Granskning
sociala medier: de kanaler vi kan kommunicera gemensamt på via internet	passiv mottagare: när man tar emot information utan att svara	traditionella medier: tv, radio och tryckta tidningar
sociala medier: hur vi använder olika typer av medier	figurera: förekomma	granskning: undersökning
ansvarig utgivare: den person som tar ansvar för innehållet i t.ex. en tidning	fake news: falska nyheter, osanna nyheter som delas i sociala medier	ansvarig utgivare: den person som tar ansvar för innehållet i t.ex. en tidning
medievanor: hur vi använder olika typer av medier	granskning: undersökning	medievanor: hur vi använder olika typer av medier

VIK OCH LIMMA

Kapitel 3

Träna ord och begrepp – Mobilen

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen och klipp isär era kort utan att limma ihop dem först. Arbeta i mindre grupper, vänd korten upp och ner och spela *memory* genom att para ihop rätt ord med rätt förklaring.

Kommunicera	Digitalisering	Skärmtid
Näthat	Trakasseri	Inlägg
kommunicera: överföra ett budskap/meddelande	digitalisering: övergång till ett digitalt informationsområde	skärmtid: den tid vi tillbringar framför olika skärmar
näthat: elaka kommentarer på internet	trakasseri: att medvetet vara elak	inlägg: när man bidrar med att skriva något på sociala medier

VIK OCH LIMMA

Kapitel 4

Träna ord och begrepp – Hushållets inkomster

Klipp ut begreppskorten, para ihop rätt ord med rätt förklaring.

Om ni vill kan ni limma ihop dem och använda för att *förhöra* varandra.

Ekonomi	Hushåll	Inkomst
Lön	Bidrag	Sjukpenning
Föräldrapenning	Pension	A-kassa
ekonomi: hushållning, hur vi bäst fördelar pengarna till allt som de ska räkna till	hushåll: en eller flera personer som bor tillsammans och har delad ekonomi	inkomst: pengar från t.ex. lön eller bidrag
lön: pengar för arbete	bidrag: pengar från staten	sjukpenning: pengar vi kan få om vi är sjuka
föräldrapenning: pengar från staten som föräldrar får för att ta hand om sitt barn	pension: pengar från staten som personer som slutat arbeta kan få	a-kassa: pengar från staten som de som inte arbetar kan få

VIK OCH LIMMA

Kapitel 4

Träna ord och begrepp – Inkomster och utgifter

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Konsumera	Konsument	Budget
Utgift	Fasta kostnader	Rörliga kostnader
utgift: kostnad, betalning	fasta kostnader: återkommande kostnader som inte ändras	rörliga kostnader: kostnader som kan variera och som vi kan påverka
konsumera: använda eller förbruka något	konsument: person som konsumerar	budget: sammanställning över inkomster och utgifter

VIK OCH
LIMMA

Kapitel 4

Träna ord och begrepp – Samhällets ekonomi

Arbeta i mindre grupper eller två och två. Klipp ut orden.

Sätt ett ord i pannan och låt din kamrat ge dig ledtrådar så att du listar ut vilket ord det är du har i pannan.

 BANK	 RÄNTA	 REGION
 KOMMUN	 SERVICE	 TJÄNST
 MOMS	 VÄLFÄRD	 FÖRETAG
bank: företag som fått tillstånd av regeringen att hantera pengar	ränta: det man betalar för att få låna pengar	region: större områden (flera kommuner) som styr över sjukvård, bussar och pendeltåg
kommun: indelning av Sverige i mindre områden som själva styr över vissa frågor	service: som en tjänst, t.ex. skola, sjukvård, barnomsorg	tjänst: något man får hjälp med, t.ex. hårklippning
moms: skatt på varor och tjänster som betalas in till staten	välfärd: trygghet i samhället som i Sverige betalas med skatt, t.ex. skola och sjukvård	företag: affärsverksamhet, t.ex. en fabrik eller en affär

Kapitel 4

Träna ord och begrepp – Hållbar ekonomi

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

<p>hållbar ekonomi: när den ekonomiska utvecklingen inte skadar jordens miljö eller är dålig för samhällen och människor i världen</p>	<p>konsumera: använda eller förbruka något</p>	<p>välfärd: trygghet i samhället som i Sverige betalas med skatt, t.ex. skola och sjukvård</p>
<p>resurs: en tillgång av något slag, t.ex. pengar</p>	<p>produktion: tillverkning</p>	<p>miljövänlig: som inte skadar miljön</p>
<p>energi: t.ex. vindkraft, vattenkraft</p>	<p>återvinning: ta tillvara något och använda det igen på något sätt</p>	<p>ekologisk: odling utan gifter</p>
<p>biogas: gas som tillverkas av t.ex. gödsel eller hushållsavfall</p>	<p>BRIS: Barnens rätt i samhället</p>	<p>elektronik: elektrisk teknik som används i t.ex. datorer och telefoner</p>

Kapitel 4

Träna ord och begrepp – Olika möjligheter

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Naturtillgång	Befolkning	Demokrati
Mänskliga rättigheter	Naturkatastrof	Rädda Barnen
Levnadsstandard	Fritidsaktivitet	Konsumera
naturtillgång: en resurs som finns i naturen, t.ex. vatten, olja eller gas	befolkning: människor	demokrati: folket bestämmer och har rösträtt och yttrandefrihet
mänskliga rättigheter: rättigheter som alla människor bör ha just för att de är människor, t.ex. rätt till liv, frihet och att samma lagar gäller alla	naturkatastrof: en naturlig handling som leder till allvarliga följder	Rädda Barnen: organisation som arbetar för barns rättigheter
levnadsstandard: hur vi har möjlighet att leva utifrån t.ex. vår ekonomi	fritidsaktivitet: något vi gör när vi är lediga	konsumera: använda eller förbruka något

VIK OCH
LIMMA

Kapitel 5

Träna ord och begrepp – Varför finns det lagar?

Skriv förklaringar till orden med egna ord. Läs upp din förklaring för en bänkkompis och se om hen förstår vilket ord du menar.

lag: regler som måste följas av alla, den som bryter mot en lag kan få ett straff

---

---

regel: en bestämmelse som inte är en lag och som gäller till exempel i en idrott, i skolan eller i en gemensam tvättstuga

---

---

böter: pengar som man måste betala för att man dömts för ett brott

---

åklagare: person som bestämmer vem som ska åtalas för ett brott och som samlar bevis inför en rättegång

---

---

domstol: statens myndighet som dömer vid brott eller tvister

---

stifta lagar: förbereda och besluta lagar (i riksdagen)

---

grundlag: lag som beskriver hur landet ska styras

Kapitel 5

Träna ord och begrepp – Nya lagar

Skriv ut begreppskorten, vik efter markeringen, limma ihop och klipp isär era kort. Arbeta i mindre grupper, dra ett kort och förklara vad ordet betyder. Ni kan också använda korten för att *förhöra* varandra.

Norm	Lagstiftning	Teknisk utveckling
Streama film	Skolplikt	Allemansrätten
streama film: se film direkt på telefonen eller datorn (strömma film)	skolplikt: lagen som säger att alla barn ska gå i skolan mellan 6–16 års ålder	allmansrätten: ger alla rätt att vara i naturen och plocka bär, svamp och växter
norm: hur vi förväntas vara i ett visst sammanhang eller samhälle	lagstiftning: arbetet med nya lagar och ändringar av lagar	teknisk utveckling: när människor tar fram nya apparater och hjälpmedel som förändrar samhället

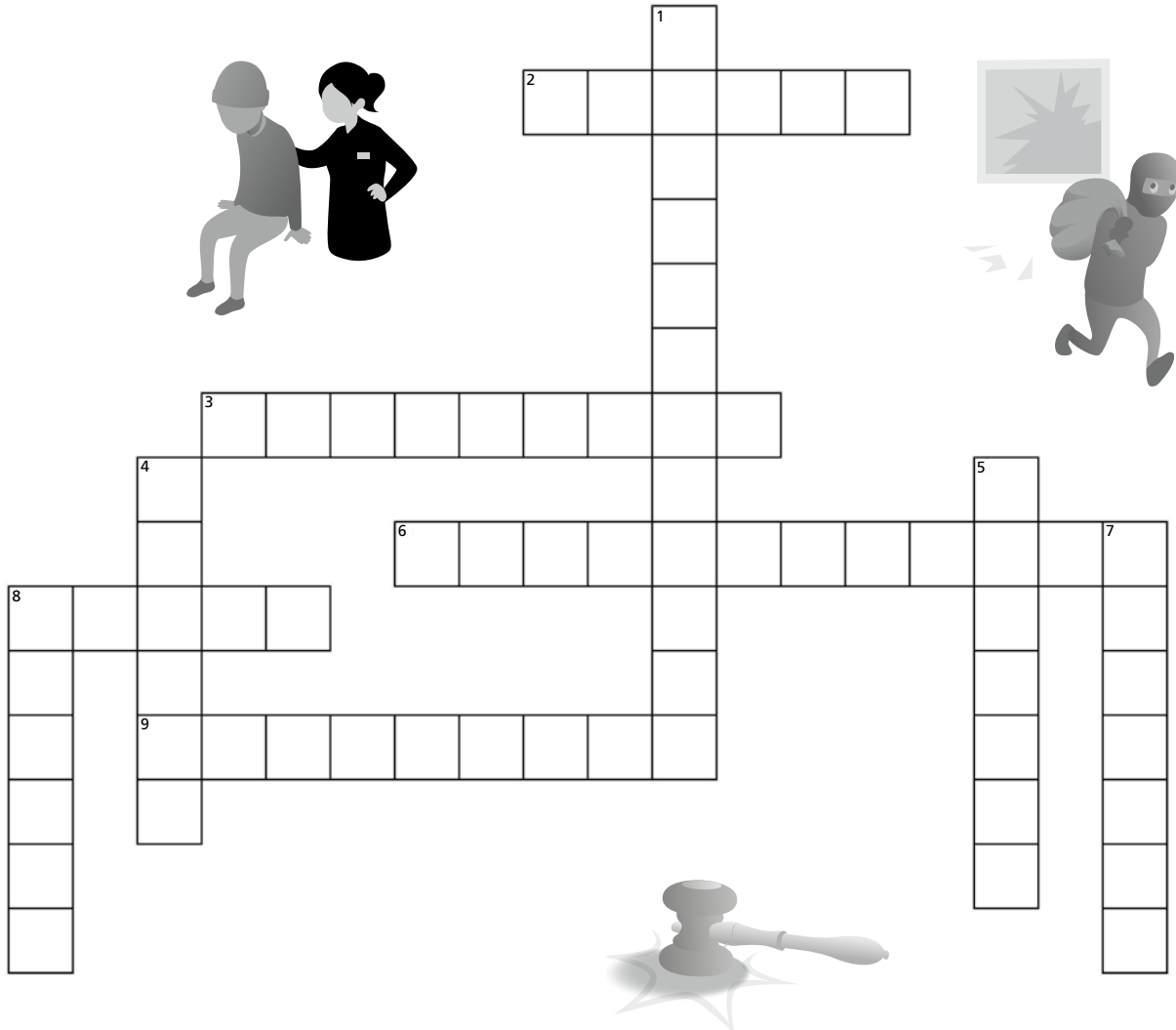
VIK OCH
LIMMA

Kapitel 5

Träna ord och begrepp – Brott och straff

Lös korsordet med hjälp s. 74–75 i grundboken.

Vågrätt

2. Fängelse eller böter om man döms som skyldig till ett brott.
3. Ett land där polisen har makt att döma personer de griper, inte en rättsstat.
6. Statens övervakning av människor i häkte eller fängelse.
8. Pengar som man betalar som påföljd (straff) för ett brott.
9. Ett land där lagen gäller alla och används i domstolen.

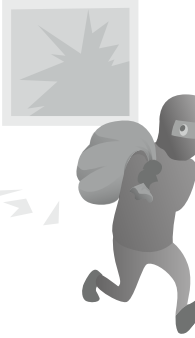

Lodrätt

1. Ett annat ord för brottslighet, särskilt upprepade brott.
4. En person som är i fängelse
5. Straff (fängelse, böter), vård och samhällstjänst i ett ord.
7. Statens myndighet som dömer vid brott eller tvister.
8. Låta någon slippa straff eller förkorta ett straff.

FACIT – Kapitel 5

Träna ord och begrepp – Brott och straff

¹ K
² S T R A F F
I
M
I
N
³ P O L I S S T A T
⁴ I N
L
⁵ P
⁶ K R I M I N A L V Å R ⁷ D
⁸ B Ö T E R
E E T
N
Å
D
A
⁹ R Ä T T S S T A T
N
F
Ö
L
J
D
O
M
S
T
O
L

Kapitel 5

Träna ord och begrepp – Från brott till straff

Klipp ut begreppskorten och träna tillsammans på orden och begreppen på valfritt sätt.

Tilltalad	Målsägande	Rättegång
Vittne	Domare	Nämndeman
Notarie	Fria	Fälla

VIK OCH LIMMA

tilltalad: den som är misstänkt för brott (i en rättegång)	målsägande: den som är utsatt för brott (i en rättegång)	rättegång: när en domstol avgör vem som är skyldig till ett brott eller ska få rätt i en tvist
vittne: person som svarar på frågor om vad hen sett eller hört under en rättegång	domare: den som är ordförande under rättegången och dömer tillsammans med nämndemännen	nämndeman: en person som är med och dömer i en domstol
notarie: den som antecknar under en rättegång	fria: när domstolen förklarar att den åtalade inte ska dömas till ett straff	fälla: när domstolen förklarar att den åtalade döms för det hen har åtalats för

Kapitel 5

Träna ord och begrepp

– Varför begår vissa människor brott?

Klipp ut begreppskorten och träna tillsammans på orden och begreppen på valfritt sätt.

Kriminell	Narkotika	Våld
Straffmyndig	Socialtjänst	Skadestånd
Ungdomsfängelse	Skadegörelse	Snatteri
ungdomsfängelse: ungdomar mellan 15–18 år kan dömas till vård och behandling på ett låst ungdomshem	skadegörelse: ett brott där man förstör eller tar sönder något med flit	snatteri: stöld av varor i en affär (ringa stöld)
straffmyndig: åldern när man får ta ansvar för ett brott och kan dömas i domstol (15 år)	socialtjänst: kommunens arbete med människor som behöver hjälp på olika sätt	skadestånd: pengar som den som är ansvarig för ett brott ska betala till den som drabbats av brottet
kriminell: en som begår brott upprepade gånger kan bli beroende av	narkotika: knark, ämnen som påverkar hjärnan och som man kan bli beroende av	våld: slag eller liknande som skadar en annan människa

VIK OCH LIMMA

Kapitel 5

Träna ord och begrepp – Lagar i samhället

Fyll i det som saknas.

grundlag, allemansrätten, rättsstat, böter, åklagare, rättegång, domare, straffmyndig, snatteri, regler, stöld, nämndemän

Lagar är _____ som alla måste följa.

En _____ är en speciell typ av lag som beskriver hur landet ska styras. Den är extra viktig och svårare att ändra än vanliga lagar.

_____ ger alla rätt att vara i naturen och plocka bär, svamp och växter. Men man får inte skada naturen eller störa djuren.

En _____ är ett land där lagen gäller för alla och används i domstolen för att avgöra vad som är rätt och fel.

När man är 15 år blir man _____. Det betyder att man kan ta ansvar för sina handlingar och dömas i domstol.

Om man stjälar varor i en affär utan att betala kallas det _____ eller _____, beroende på värdet på det man tagit.

Om man kör för fort kan man få _____ som straff/påföljd. Det är pengar man måste betala.

En person som bestämmer vem som ska åtalas för ett brott och som samlar bevis inför en rättegång kallas för _____.

En _____ är när en domstol avgör vem som är skyldig till ett brott eller vem som har rätt i en tvist. Den som leder rättegången kallas för _____.

Tillsammans med _____ avgör domaren om någon är skyldig eller inte.

FACIT – Kapitel 5

Träna ord och begrepp – Lagar i samhället

Lagar är *regler* som alla måste följa.

En *grundlag* är en speciell typ av lag som beskriver hur landet ska styras. Den är extra viktig och svårare att ändra än vanliga lagar.

Allemansrätten ger alla rätt att vara i naturen och plocka bär, svamp och växter. Men man får inte skada naturen eller störa djuren.

En *rättsstat* är ett land där lagen gäller för alla och används i domstolen för att avgöra vad som är rätt och fel.

När man är 15 år blir man *straffmyndig*. Det betyder att man kan ta ansvar för sina handlingar och dömas i domstol.

Om man stjälar varor i en affär utan att betala kallas det *snatteri* eller *stöld*, beroende på värdet på det man tagit.

Om man kör för fort kan man få böter som *straff/påföljd*. Det är pengar man måste betala.

En person som bestämmer vem som ska åtalas för ett brott och som samlar bevis inför en rättegång kallas för *åklagare*.

En *rättegång* är när en domstol avgör vem som är skyldig till ett brott eller vem som har rätt i en tvist. Den som leder rättegången kallas för *domare*.

Tillsammans med *nämndemän* avgör domaren om någon är skyldig eller inte.

Kapitel 5

Träna ord och begrepp – Hela kapitel 5

Skriv en egen förklaring till orden. Läs upp förklaringen för din bänkgänne, förstår hen vilket ord du menar?

Lag: Lagar är regler som alla måste följa. Om man bryter mot en lag kan man få ett straff.

Grundlag: En grundlag är en speciell typ av lag som beskriver hur landet ska styras. Den är extra viktig och svårare att ändra än vanliga lagar.

Allemansrätten: Allemansrätten ger alla rätt att vara i naturen och plocka bär, svamp och växter. Men man får inte skada naturen eller störa djuren.

Rättsstat: En rättsstat är ett land där lagen gäller för alla och används i domstolen för att avgöra vad som är rätt och fel.

Åklagare: En åklagare är en person som bestämmer vem som ska åtalas för ett brott och som samlar bevis inför en rättegång.

Häkte: Ett häkte är ett fängelse där man sitter fängslad fram till rättegången.

Kapitel 5

Träna ord och begrepp – Hela kapitel 5, forts.

Domstol: En domstol är en myndighet som avgör tvister och dömer vid brott. Det är dit man går om man vill ha hjälp att avgöra om någon har gjort något olagligt.

Rättegång: En rättegång är när en domstol avgör vem som är skyldig till ett brott eller vem som har rätt i en tvist.

Domare: En domare är den som leder rättegången och tillsammans med nämndemännen bestämmer om någon är skyldig eller inte.

Vittne: Ett vittne är en person som svarar på frågor om vad hen sett eller hört under en rättegång.

Straffmyndig: När man är 15 år blir man straffmyndig. Det betyder att man kan ta ansvar för sina handlingar och dömas i domstol.

Kapitel 6

Träna ord och begrepp – Därför bildades FN

Klipp ut begreppskorten, limma eventuellt ihop dem och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Mänskliga rättigheter	FN	Homosexuell
Jude	Rom	Dokument
Demokrati	Flykting	Konflikt
<p>demokrati: folket rösträtt och yttrandefrihet bestämmer och har</p>	<p>flykting: person som lämnar sitt hemland för att fly från förföljelse</p>	<p>konflikt: när personer eller länder inte kan komma överens</p>
<p>jude: en person som tillhör gruppen judar och har anknytning till religionen judendomen</p>	<p>rom: en person som tillhör folkgruppen romer</p>	<p>dokument: en skriven text, till exempel en överenskommelse som man följer</p>
<p>mänskliga rättigheter: rättigheter som alla människor bör ha just för att de är människor</p>	<p>FN: organisation för fred och samarbete mellan världens länder</p>	<p>homosexuell: person som blir kär i samma kön som hen själv har</p>

VIK OCH LIMMA

Kapitel 6

Träna ord och begrepp – Barnkonventionen

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Barnkonventionen	FN	Mänskliga rättigheter
Diskriminering	Artikel	Asyl
Tigga	Barnäktenskap	Barnarbete
Barnkonventionen: FN:s regler som ska skydda barnen i världen	FN: organisation för fred och samarbete mellan världens länder	mänskliga rättigheter: rättigheter som alla människor bör ha just för att de är människor
diskriminering: att inte bli lika väl behandlad som andra	artikel: en punkt i en lista, till exempel en överenskommelse	asyl: skydd, att få stanna i ett land när man är flykting
tigga: de om mat eller pengar, ofta för att man är fattig	barnäktenskap: när en eller två som är under 18 år gifter sig	barnarbete: när barn arbetar och inte kan leka eller gå i skolan

VIK OCH LIMMA

Kapitel 6

Träna ord och begrepp – Diskriminering

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Diskriminering	Myndig	Myndighet
Kön	Etnisk tillhörighet	Könsöverskridande identitet
Sexuell läggning	Funktionsnedsättning	Homosexuell

VIK OCH LIMMA

sexuell läggning: bestäms av vilket kön en person blir kär i	funktionsnedsättning: att vara hindrad från att göra det man vill på grund av en sjukdom eller skada	homosexuell: person som blir kär i samma kön som hen själv har
kön: det biologiska könet beror på vilka könsceller man har, man kan känna sig som ett annat kön än sitt biologiska kön	etnisk tillhörighet: vilken folkgrupp man tillhör	könsöverskridande identitet: när man känner sig eller uttrycker sig som ett annat kön än det man har vid födseln
diskriminering: att inte bli lika väl behandlad som andra	myndig: att ha rättigheten att bestämma över sig själv, sitt liv och sina pengar, i Sverige blir kvinnor och män myndiga vid 18 år	myndighet: myndigheterna sköter det som staten och kommunen bestämt

Kapitel 6

Träna ord och begrepp – FN:s roll i världen

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Odemokratisk	Respektera	Tortyr
Konflikt	Förhandling	Hållbar utveckling
Millenniemålen	Växthusgas	FN
odemokratisk: som inte fungerar som en demokrati med rösträtt, val och yttrandefrihet	respektera: känna eller visa att man litat på och uppskattar någon	tortyr: plåga en människa till exempel för att hen ska erkänna ett brott
konflikt: när personer eller länder inte kan komma överens	förhandling: samtal för att komma överens om något	hållbar utveckling: att ett samhälle fungerar så att personerna kan försörja sig utan att skada miljön och att tillgångarna räcker även i framtiden
millenniemålen: åtta mål som FN:s medlemsländer beslutade att genomföra år 2000–2015	växthusgas: gaser som bidrar till klimatförändringen till exempel vattenånga och koldioxid	FN: organisation för fred och samarbete mellan världens länder

VIK OCH LIMMA

Kapitel 6

Träna ord och begrepp – Globala målen

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Globala målen	FN	Barnarbete
Tigga	Konflikt	Hållbar utveckling
Klimatkris	Pandemi	Distansundervisning

VIK OCH LIMMA

klimatkris: de svåra följer som ett förändrat klimat kan få	pandemi: en smittsam sjukdom sprids över flera världsdelar	distansundervisning: när läraren och eleverna är på olika ställen och talar med varandra via internet
tigga: de om mat eller pengar, ofta för att man är fattig	konflikt: när personer eller länder inte kan komma överens	hållbar utveckling: att ett samhälle fungerar så att personerna kan försörja sig utan att skada miljön och att tillgångarna räcker även i framtiden
Globala målen: FN:s program för hållbar utveckling	FN: organisation för fred och samarbete mellan världens länder	barnarbete: när barn arbetar och inte kan leka eller gå i skolan

Kapitel 6

Träna ord och begrepp – Malala

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Landsbygd	Läskunnig	Blogg
Taliban	Global rörelse	Utbildningsnivå
Rustat	Bakslag	Diskriminering
landsgd: område som inte är tätbebyggt, motsatsen till stad och tätort	läskunnig: som kan läsa	blogg: texter som man skriver och lägger ut på internet med jämna mellanrum
Taliban: person som tillhör militär och religiös rörelse i Afghanistan och Pakistan	global rörelse: en rörelse som är spridd i världen	utbildningsnivå: ordet nivå används om hur högt något är, utbildningsnivå betyder hur hög andel som är utbildade
rustat: förberett, starkt	bakslag: när det inte går som man har planerat eller hoppats	diskriminering: att inte bli lika väl behandlad som andra

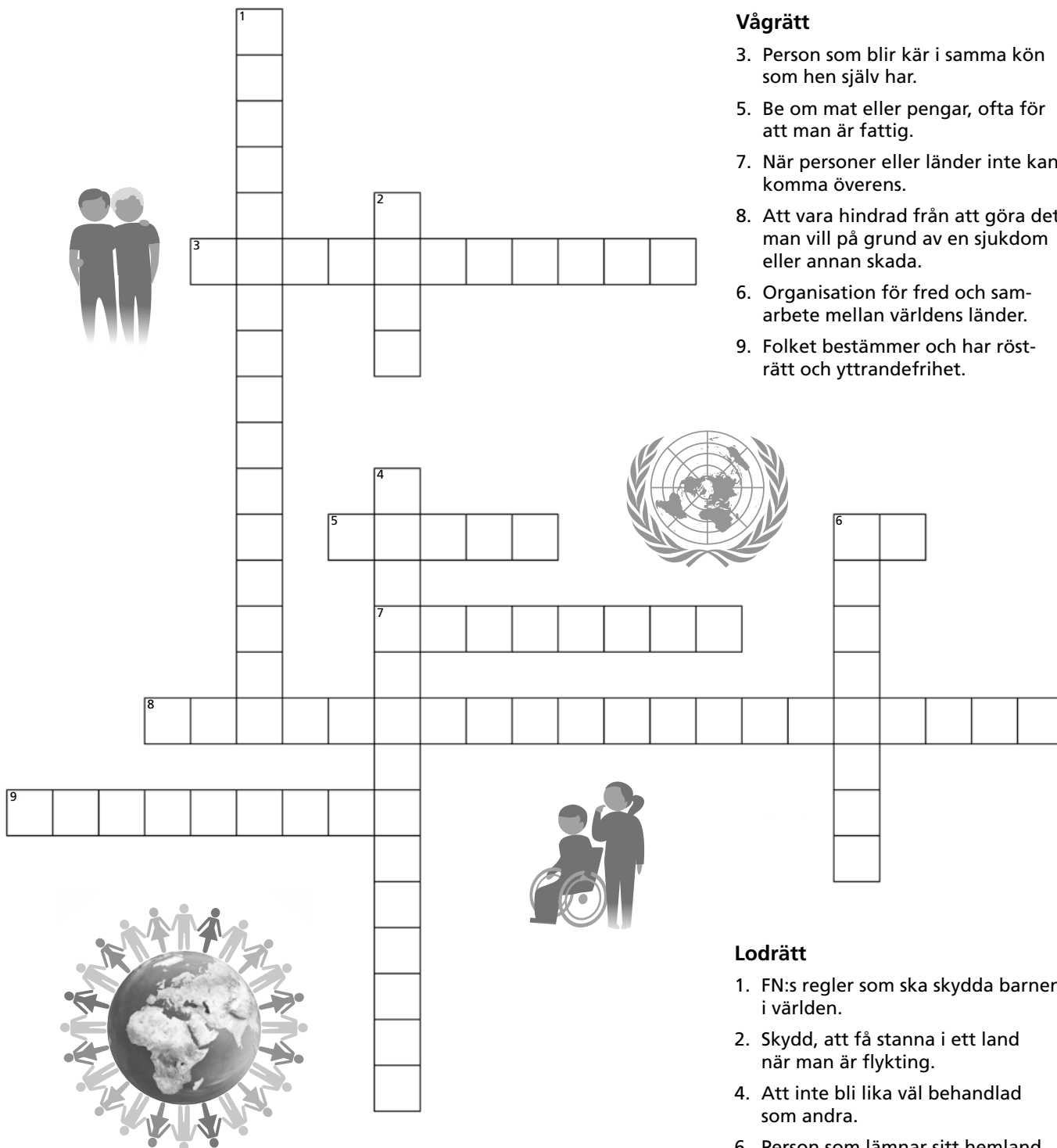
VIK OCH LIMMA

Kapitel 6

Träna ord och begrepp – Mänskliga rättigheter

Lös korsordet med hjälp av de ord och begrepp du övat på i hela kapitel 6.

Vågrätt

3. Person som blir kär i samma kön som hen själv har.
5. Be om mat eller pengar, ofta för att man är fattig.
7. När personer eller länder inte kan komma överens.
8. Att vara hindrad från att göra det man vill på grund av en sjukdom eller annan skada.
6. Organisation för fred och samarbete mellan världens länder.
9. Folket bestämmer och har rösträtt och yttrandefrihet.

Lodrätt

1. FN:s regler som ska skydda barnen i världen.
2. Skydd, att få stanna i ett land när man är flykting.
4. Att inte bli lika väl behandlad som andra.
6. Person som lämnar sitt hemland för att fly från förföljelse.

Kapitel 7

Träna ord och begrepp – Fem nationella minoriteter

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Nationell minoritet	Nationell	Minoritet
Majoritet	Kultur	Diskriminering
Förtryck	Minoritetsspråk	Myndighet
nationell minoritet: mindre folkgrupp med särskilda band till Sverige	nationell: som hör till ett land	minoritet: mindre avgränsad del av befolkningen
majoritet: de flesta i en grupp eller i ett land	kultur: levnadssätt, seder, traditioner (även böcker, musik, teater, film)	diskriminering: att inte bli lika väl behandlad som andra
förtryck: hård behandling för att göra människor maktlösa	minoritetsspråk: ett språk som en mindre grupp använder	myndighet: myndigheterna sköter det som staten och kommunen bestämt

VIK OCH LIMMA

Kapitel 7

Träna ord och begrepp – Samer

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Sápmi	Urfolk	Jojk
Renskötsel	Nomad	Kåta
Nybyggare	Nåjd	Seite
Sápmi: områden i norra Sverige, Norge, Finland och Ryssland där samer levit sedan lång tid.	urfolk: folk som levde i ett land, och de som tillhör det området innan det blev ett folket i dag	jojk: ett sätt att sjunga bland samer
renskötsel: att ta hand om renar, se till att de får bete och använda dem till mat och transporter	nomad: den som flyttar med sina djur för att de ska få bete, ej bofast	kåta: samisk hydda
nybyggare: den som bosätter sig på en plats där det inte bor någon	nåjd: den som ansågs ha kontakt med det andliga inom samisk religion	seite: en särskild klippta eller sten där samer offrade

VIK OCH
LIMMA

Kapitel 7

Träna ord och begrepp – Samer, forts.

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Arbetsstuga	Rasbiologi	Sametinget
Representera	Förknippa	Kolt
Identitet	Klimatförändring	Ursprung
<p>arbetsstuga: ett skolhus där eleverna bodde under terminerna och måste tala svenska</p>	<p>rasbiologi: forskning som var inriktad på folkgruppers utseende och egenskaper och som menade att folkgrupper hade olika värde</p>	<p>sametinget: en riksdag för samer som bor i Sverige som tar upp frågor om samisk kultur</p>
<p>representera: vara ombud för</p>	<p>förknippa: uppfatta att något hör ihop med något annat allmänspråkligt</p>	<p>kolt: ett klädeslagg som man trär över huvudet och som är en del av den samiska dräkten</p>
<p>identitet: en persons uppfattning om sig själv till exempel om hen vill tillhöra en minoritet eller ej</p>	<p>klimatförändring: när temperaturen förändras och klimatet påverkas under lång tid</p>	<p>ursprung: där man kommer ifrån, där man har sina rötter allmänspråkligt</p>

VIK OCH LIMMA

Kapitel 7

Träna ord och begrepp – Sverigefinnar

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt. Om ni vill kan ni hitta på egna ord med förklaringar från s. 106–107 till de tomma korten.

Invandra	Finlandssvensk	Sverigefinne
Finnskog	Finnmark	Krigsbarn
Behandlas nedlåtande	Eget förslag: _____	Eget förslag: _____
behandlas nedlåtande: bli mindre värd allmänspråkligt behandlad som om man var	förklaring:	förklaring:
Finnskog: område i Sverige där finska nybyggare började odla upp jorden på 1500- och 1600-talet	Finnmark: område i Sverige där finska nybyggare började odla upp jorden på 1500- och 1600-talet	Krigsbarn: barn som flyttade till Sverige för att komma undan kriget i Finland
invandra: komma till ett nytt land för att bo där	finlandssvensk: invånare i Finland eller från Finland som har svenska som modersmål	sverigefinne: invånare i Sverige som har finska som modersmål eller som själv uppfattar sig som sverigefinne

VIK OCH LIMMA

Kapitel 7

Träna ord och begrepp – Tornedalingar

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Tornedalingar	Tornedalen	Meänkieli
Flerspråkig	Rasbiologi	Arbetsstuga
Myndighet	Modersmål	Meän-Kieli

VIK OCH LIMMA

tornedalingar: befolkning som länge funnits kring Torne älv och personer som själv uppfattar sig som tornedalingar	tornedalen: området kring Torne älv	meänkieli: ett språk som talas i Tornedalen
flerspråkig: den som kan flera språk	rasbiologi: forskning som var inriktad på folkgruppers utseende och egenskaper och som menade att folkgrupper hade olika värde	arbetsstuga: ett skolhus där eleverna bodde under terminerna och måste tala svenska
myndighet: myndigheterna sköter det som staten och kommunen bestämt	modersmål: Modersmålet är det första språk som ett barn lär sig. (Det är ofta det språk barnet använder för att tala.)	meän-kieli: vårt språk

Kapitel 7

Träna ord och begrepp – Judar

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Konvertera	Judendom	Heliga skrifter
Jiddisch	Hebreiska	Förfölja
Antisemitism	Rasistisk	Shólem aléichem
konvertera: byta religion	judendom: judisk religion	heliga skrifter: de viktigaste texterna (böckerna) inom en religion
jiddisch: språk som tidigare talades av judarna i norra Europa, östra Europa och Ryssland	hebreiska: språket som judendomens äldsta skrifter är skrivet på och språket som talas i Israel i dag	förfölja: att leta upp människor för att skada dem
antisemitism: förföljelse av judar just för att de är judar	rasistisk: att ha uppfattningen att det finns olika raser och att de har olika värde	shólem aléichem: hej på jiddisch

VIK OCH LIMMA

Kapitel 7

Träna ord och begrepp – Romer

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Romani chib	Dialekt	Slav
Spion	Nazist	Medborgare
FN	EU	Eget förslag: _____
romani chib: romernas språk	dialekt: en variant av ett språk	slav: person som inte är fri utan ägs av någon annan
spion: en som lämnar ut uppgifter om sitt land till fiender	nazist: anhängare av ett nazistiskt parti, som tycker att människor har olika värde	medborgare: den som räknas till ett land och då har vissa rättigheter och skyldigheter
FN: Förenta nationerna	EU: Europeiska unionen	förklaring:

VIK OCH LIMMA

Kapitel 7

Träna ord och begrepp

– Mer om de nationella minoriteterna

Klipp ut begreppskorten och träna på orden och begreppen tillsammans på valfritt sätt.

Levnadsvillkor	Kultur	Svedjebonde
Resandefolket	Kulturcenter	Vidsträckt
Minoritet	Katarina Taikon	Det enda museet i världen som ligger i två länder
<p>levnadsvillkor: hur man lever, vilka möjligheter man har</p> <p>resandefolket: folk som räknas till den nationella minoriteten romer, men det är osäkert om alla har samma ursprung som romerna</p> <p>minoritet: mindre avgränsad del av befolkningen</p>	<p>kultur: levnadssätt, seder, traditioner (även böcker, musik, teater, film)</p> <p>kulturcenter: en plats där man håller på med kultur, till exempel romsk kultur</p> <p>Katarina Taikon: kämpade för romernas rättigheter i Sverige på 1960-talet</p>	<p>svedjebonde: jordbrukare som odlar upp nedbränd skogsmark</p> <p>vidsträckt: som breder ut sig (över ett stort område)</p> <p>det enda museet i världen som ligger i två länder: Tornedalens museum</p>

VIK OCH LIMMA